

EILĖRAŠČIAI

PARAŠYTA ANNO 1647, LOVOJE, NAKTĮ, KAI DĖL DUSULIO NEGALĖJAU UŽMIGTI¹

Kaip? Negi neužtenka, kad numirti trokštu?
Lemtie, gamta, dangau, – kam laikote mane?
Aš neužtrukčiau, man bėgiojimo gana,
Bet, rodos, perkėlos nepadengiau dar kaštų.

Nors susiruošus, laukt – griausmai tą būvį šlykštų!
Mirtis – tai pelnas? O, griežtoji maitine,
Tik negalių ir metų sąskaita pilna,
Ir aš dar gyvas, o dešimtąkart išnyksiu.

Man šviesą pratęsia... tai jūs, žmona, vaikai?
Vargai štai mano – meilės pareiga tikrai
Yra dėl jūsų sau naudos atsižadėti?

Kaip skaudina mane pažįstami veidai!
Kančia didžiausioji, blogiau negu blogai –
gyventi, mirt norėti, o dar negalėti.

GIMUS SŪNUI CHRISTOPHUI DACHUI²

Tu čia, sūnau, Aukščiausio dovis ir palaima,
Ir motina, kuriai našta buvai ištis
Sunki, dabar apglėbus glausti prie krūtis
Tave mėgina, jos ištikimybės laidą.

Tave sutinkame kaip svečių piligrimą,
Nes vargas pasaulis rankos tau neties.
Geriausia, ko žmogus čia lauki ir tikies,
Tai darbo, vargo, žaibo ir audros likimo.

Paklauski tėvo apie šį gyvenimą!
Tai abejonė, nuodėmių, ligos namai,
Tai turčiaus elgetystė ir laisva tarnyba.

¹ Johannesas Bobrowskis (Johanesas Bobrovskis) šį sonetą įtraukė į mėgstamiausių savo eilėraščių rinktinę.

² Pirmgimis Christophas Dachas (Kristofas Dachas), gimęs 1642 rugpjūčio 13, miręs 1643 liepos 1.

Tik tas, kuris į tikrąją tėvynę žvelgs,
Į Dievą, ir ten savo palikimą telks,
Ras džiaugsmą nedžiaugsme, o šurmuly – ramybę.

JAMQUE OPUS EXEGI ETC.³

Sukūriau veikalą, kurio jau nesuniokos
Ugnis nei plienas, laikas nei nelaimės jokios;
Nutraukt gyvybės siūlą gali bet kada
Diena, nes šitas kūnas – jos klusni valda,
Tačiau mana dalis geriausia kils į dangų
Ir švies ten, giltinę ir laiką sau pajungus.
Vien prievarta ir pančiais laikosi Roma,
Poezija – teisi, todėl bus skaitoma;
Taip ir mana šlovė jau amžinybėj skamba.

***4

O, laimingi esat, pamaldieji,
Pro mirties vartus Dievop atėję,
Jūs taip išvengėt
Begalės bėdų, kurios mus engia.

Kaip kalėjime čionai gyvenam,
Rūpesčiai ir baimės vien plevena,
Pažįsta siela
Čia vien kryžių, sopulį ir gėlą.

Savo menėse jūs ramūs rymot,
Ten dejonės niekad neužklydo,
Liga ir skausmas
Ten nedrumsčia jūsų švento džiaugsmo.

Kristus jūsų ašaras nušluostė,
Kranto ilgimės, o jūs jau uoste,
Ir mūsų ausys
Ką jums gieda, niekada neklausė.

Kas pasauliui mirti nenorėtų,
Kad danguj paveldėtų sau vietą?
Kas karalystėj
Aimanų užsilaikyti ryžtųs?

³ Citata iš Ovidijaus *Metamorfozių* XV knygos: „Sukūriau kūrinį, kurio nei Jupiterio pyktis, nei ugnis, nei kardas, nei graužiantys laiko dantys nesugebės sunaikinti“. (Pažodinis vertimas mano – L. K.)

⁴ Viena žinomiausių Dachso giesmių. Pirmą kartą į lietuvių kalbą ją Dachui dar gyvam esant arba netrukus po mirties išvertė Danielius Kleinas. Ji iki šiol giedama evangelikų liuteronų pamaldose.

Išvaduok, o Kristau, mus iš jungo,
Skubinkis nuvesti mus į dangų,
Kur tu, o Šviesa,
Ten linksmybė, laimė pamaldiesiems.

***⁵

Kokie tave, žmogau, pavojai supa!
Nesi nė mirksnį laisvas nuo mirties,
Nors tau gyvenimas, nors tau, kad lipa
Baigtis ant kulno, būtų ir vis tiek.
Šis žingsnis, šitas garas iš gerklės
Jau paskutiniai: kam į galvą šaus?
Mirtis yra visur, kur tik dairaus,
Randu ją lovoje ir užstalėj.

Aš žūsiu audroje – jūreivis mano,
Kareivis tiki – mūšyje nukaus,
Keliautojas – atspės žudikas mano
Planus; dar kitas kito galo lauks.
Aš vengiu pykčio, gaisro ir klastos,
Kautynių, bado, maro ir nuodų;
Kaip besistengčiau, kažkuriuo būdu
Turėsiu mirt, ir kas iš viso to.

Romusis gandras savo laiką jaučia
Ir saulė žino: jos šviesa skaidri
Užleis tuojau padangę labai nakčiai --
Koks tavo galas, ar bent įtari?
Kaip paukštis įsipainioja tinklan
Ar bučiun žvilgtelt įplaukia žuvis,
Ir mus nelabas laikas pasivys
Taip netikėtai, nelauktai (aiman!).

Šioj žemėje nėra tikresnio daikto
Kaip paskutinė mūsų neganda,
Ir atvirksčiai, labiausiai liks neaišku,
Kokia mirties tikroji valanda;
Tad visad pasiruošęs būt turi
(Aukščiausio meilę net ir čia įžvelk),
Nors puola abejonės vėl ir vėl,
Kai kito sunkią mirtį patiri.

⁵ Šis eilėraštis taip pat žinomas kaip daina.

Ir tai, ir gyvasties tirpimą greitą
Suvokt kaip dera mokyk, Viešpatie,
Idant per atgailą, nemeilę svieta
Mes siektume tikrosios išminties;
Nužudęs kūną, prisikelti leisk
In Christo, rodyk mums tiesos kelius,
Kad pas tave galėtume pakliūt,
Kas dieną mūsų išsigink ir teisk.

PERSTET AMICITIAE SEMPER VENERABILE FAEDUS!⁶

Graži žmogaus savybė,
Saviausia savastis
Yra ištikimybė,
Draugystės patirtis;
Ką reiškia jausti ryšį
Su dvasios gimine?
– Nepasitraukti ryžtis
Širdim, ranka, burna.

Idant ne kaip papuola,
Tik sau gyventume
Ir nuo žmonių nutolę,
Tam turim kalbą mes;
Todėl save ištyrę,
Dalinamės vargu,
Ir patarimo gero
Sulaukiam iš draugų.

Koksai bejėgis džiaugsmas,
Vienatvėj paslėptas!
Prajuokins draugę gausią –
Smagumas dvigubas;
Pamirš tas savo kančią,
Kas iš širdies kalbės;
Kas vienas griežia dantį,
Tasai save suės.

Ką myli mano siela?
– Aukščiausią, jį pirma,
Bet ir širdingą, mielą
Bičiulį, žinoma;
Su juo galiu išjuokti
Visus skausmus, bėdas,

⁶ Tegu amžinai gyvuoja pagarbos verta draugystės sąjunga! (lot.) Pagal šiuos žodžius Dacho bičiulis Heinrichas Albertas parašė muziką, ir jie tapo viena labiausiai paplitusių poeto dainų. Pavadinęs „Draugystės daina“, Herderis įtraukė ją į savo liaudies dainų rinkinį.

Su juo nušviečiam naktį,
Mirties niūrias valdas.

Man širdys, kelios širdys
Ištikimos yra,
Kurioms lemties nuskirta
Vien tik rimtis, dora,
Kurios mane pamilę
Lig sielos gilumą,
Už visą auksą, broliai,
Labiau jus branginu.

JOHANNUI CHRISTOFFUI REHEFELDUI IR ANNAI CÖRBER⁷

1655, sausio mėnesio 18 diena

Norėčiau darsyk pabučiuot
Pakrantę mielą Dangės,
Darsyk pasveikinti plačiu
mostu tėvų padangę,

Kol neatstojanti mirtis
Manęs dar nesukrimto;
Be paliovos jaučiu arti
Rankas kaulėtas tirtant.

Keliaut gimtinėn, žinoma,
Ne vienas išsirengčiau:
Kartu su mylima žmona
Sūnelis mano žengtų.

Ir kai paklaustų jie mane,
Ką laikas paskandino, –
Gimiau štai šitame name,
Parodyčiau, težino.

Aure: į pilį bėgdavau
šituo taku ne kartą,
Ir tėvo pamaldaus buvau
Sutinkamas prie vartų.

Pavedęs pylimu aukščiau
Jis, būdavo, prabyla:
Pažvelk – lyg mūras juk anksčiau

⁷ Rehefeldas – Drenckforto (Drevernos?) pastorius, Cörber (Kiorber) – kito pastoriaus duktė. Pretorius – Klaipėdos pastorius, Dacho kvieslys. Rodemanas, Friedrichsenas (Frydrichsenas) – anapus eilėraščio nežinomi asmenys. Helikonas – kalnas Graikijoje, Apolono ir mūzų buveinė.

virš jūros kopos kilo.

Dabar kaip bangos vaikosi
bures – puikiausiai matos,
Nutiko tai manais laikais
Per trisdešimtį metų;

Ir visa siekia to paties.
O čia (vėl aš byločiau)
Per Užgavėnes iš peties
Špaguotasi ir jota.

Kur sodų džiugino kadais
Vešlumas, žalios varsos,
Supylė pylimus vaidais
Verslaująs nuolat Marsas.

O ten, kur kunigo namai
Ir mokykla stovėjo, –
Nykių dykynėje seniai
Gyvena tiktai vėjas.

Maniškiei, ana ten ir jie –
Kaip viskas pasikeitė!
Neliko nieko vietoje,
Kur gaisro liepsnos plaikstės.

Linksmųjų buvo kiek mieste
man, mano bendraamžiams!
Gimdyvė mano guli ten,
Užmigęs tėvas amžiams.

Taip persiėmęs kelione,
Iš lėto leisčiau laiką.
Tačiau likimas taria – ne!
Ir jam paklusti reikia.

Kam kviečiat, ponas Pretoriau,
Į jūsų džiugią šventę?
Anksčiau krutėjau aš vikriau,
Dabar belieka senti.

Dėkoju, telydės rimtis,
Skalsybė meilę gražią,
Ir kančios teneišvartys
Jūs giedro džiaugsmo medžių.

Ir mėnesiais, ir dienomis

Te meilė klesti, auga,
Ir podraug su atžalomis
Didžių gėrybių gauna.

Džiaugsmus pasaulio iš širdies
Lig vieno aš ištremsiu,
Kai Dievas ranką man išties
Ir sekti lieps per tamsą.

Man rūpi jau kiti džiaugsmai,
Kurių Jisai atseikės.
Gyvenk laimingai ir linksmai,
O Mėmeli, lik sveikas.

Te nieks neprivėrčia kentėt,
Šiukštu nebūk paniuręs,
Gerovės ir taikos žvaigždė
Tešviečia tau virš mūrų.

O jums, šaltini, akmenie,
Pievele, kalne, giria, –
Klajonių vietos, jums sudie,
Per amžius išsiskyrėm.

Geros kloties ir jums, draugai, --
P. Rodemanai beigi
P. Friedrichsenai: te ilgai
Lemtis skausmų neteikia.

O jei pasieks jūsų ausis –
Iškeliavau Tėvynėn,
Tegu tiktai atodūsis
Palydi šitą žinią.

Nenusipelnęs atjautos
Aš didesnės iš jūsų,
Eiles nors pirmas kitados
Aš atnešiau pas prūsus

Ir Helikoną vokišką
Atkėliau Karaliaučiu;
Tai atlygis ar padėka –
Vis vien svariau negaučiau.

Gana, kad maniškius skaitys
Rimus: jie aiškiai dėsto,
Kad Mėmelis vadinosi
Gimtasis mano miestas.

TARAVOS ANIKĖ⁸

Taravos Anikė, ji man miela,
ji gyvastis mano, turtas, alga!

Taravos Anikės širdis į mane
Skausmo ir meilės palinko pilna.

Taravos Anikė, skarbas brangus,
Kūnas ir kraujas, ir sielos dangus.

Audros te siautėja – mūsų valia
Amžių nuskirtąjį būti šalia.

Priespauda, ligos, skausmai ir vargai
Taps mūsų meilės tvirtaisiais mazgais.

Palmė kaip stiebias aukščiau, vis aukščiau,
Juo kruša kerta ir lyja pikčiau,

Meilė taip augs ir stiprės mumyse,
Kryžiaus keliuos, per bėdas ir kančias.

O jeigu perskirti mudu bandys,
Tremti tave, kur žiema ir naktis,

Seksiu aš paskui per ledo marias,
Priešo kariuomenes, rūščias girias.

Taravos Anike, saule skaisti,
Sukas aplinkui mana gyvastis.

Ką pasakau, padarai tuojau pat.
Lygiai greita, kas užginta, suprast.

Meilė nebus amžinybės verta,
Jei atskira liks širdis ar burna,

Jeigu kivirčiai ir barniai dažni,
Santarvė tartum katės su šunim.

Mes taip nenorim, Anike, daryt,
Mano avike, balande, vištyt.

⁸ Turbūt žymiausias Dacho eilėraštis. Tai epitalama (vestuvinis eilėraštis), atsiradęs greičiausiai 1636-aisiais, Dacho studijų draugo santuokos su Taravos pastoriaus dukra proga. Vėlesnė legenda sako, kad Dachas pats simpatizavęs Anikei. Eilėraščio motyvais parašyta ne viena knyga, sukurta operetė, filmas; 1912 m. Klaipėdos Teatro aikštėje pastatyta A. Kūhno darbo Anikės skulptūra. Nugriauta nacių laikais, atstatyta 1989-aisiais.

Mūsų troškimai visur eis kartu:
Aš tau jupele, kepurę man tu!

Šitai, Anike, saldžiausia darna,
Kūnu kai tampam ir siela viena.

Šitoks gyvenimas – rojaus versmė,
Pykčiai jį tempia baisyon pragarmėn.

Iš vokiečių kalbos vertė Laurynas Katkus